

**TÜRKİYE'DE SOSYAL PLANLAMA;
SORUNLAR
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

SOSYAL GÜVENLİK

Prof.Dr. Esin Ergin

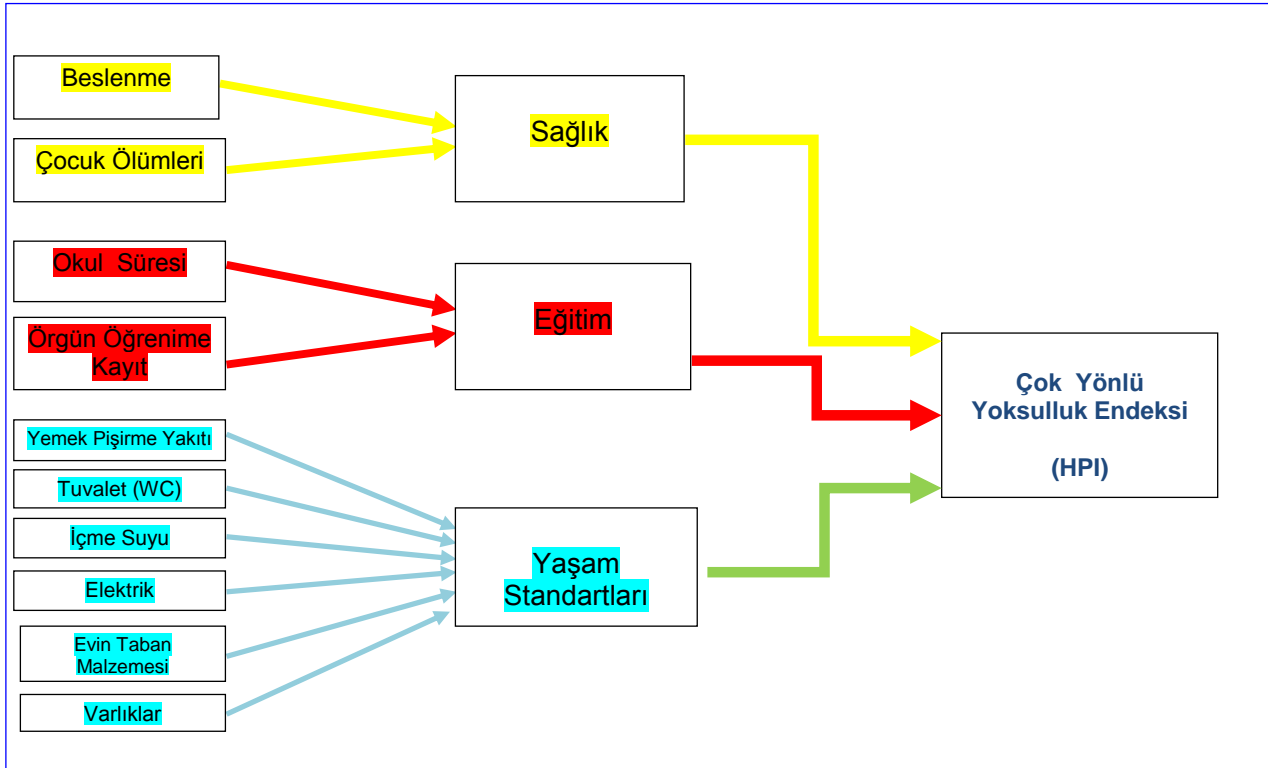
21. Yüzyıl için Planlama Kurultayı
Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi
5.Aralık.2012

SOSYAL GÜVENLİKTE AMAÇ

- TOPLUMDA HERKESİN ONURLU BİR YAŞAM SÜRDÜRMESİNİ SAĞLAYACAK FINANSAL, FİZİKSEL VE ÇEVRESEL KOŞULLARIN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ
- SOSYAL KORUMA DIŞINDA NÜFUS KALMAMASI
- TOPLUMDA YOKSULLUĞU ÖNLEYİCİ ÖNLEMLER ALINMASI

SOSYAL GÜVENLİKLE İLGİLİ SORUNLAR

- GSYH'DAN SOSYAL GÜVENLİĞE YETERSİZ PAY AYRILMASI
- CİNSİYET VE EĞİTİM EKSİKLİĞİNİN YOKSULLUK ETKİSİ
- CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNİ ORTADAN KALDIRACAK POLİTİKALARIN YOKLUĞU
- YOKSULLUK - İSTİHDAM İLİŞKİSİ
- TOPLUMUN ÖNEMLİ BİR KISMININ FİZİKİ YAŞAM KOŞULLARININ KÖTÜLÜĞÜ

SOSYAL GÜVENLİK HARCAMALARININ GSYH İÇİNDE PAYI

(TABLO. 4.1 - TABLO. 4.2)

TABLO. 4.1 SOSYAL GÜVENLİK HARCAMALARININ GSYH İÇİNDE PAYI % 2010

ÜLKELER	SOSYAL KORUMA	SAĞLIK	KONUT	ÇEVRE KORUMA	
NORVEÇ	17,8	7,5	0,7	0,7	
HOLANDA	17,3	8,3	0,7	1,8	
FRANSA	24,2	8,0	1,9	1,0	
TÜRKİYE	13,02	4,58	-	-	
AB-27 TOPLAM	19,9	7,5	1,0	1,0	27

Kaynak: Eurostat.

TABLO. 4.2 SOSYAL KORUMA HARCAMALARININ ANA KALEMLERE DAĞILIMI (GSYH İÇİNDE %)

	2006	2011	2012 BÜTÇESİ	2013 BÜTÇESİ
1. SAĞLIK HARCAMALARI	4,07	4,44	4,26	4,19
SGK SAĞLIK	2,85	2,99	3,17	3,16
ÖDEME GÜCÜ OLMAYANLARA GSS PRİMİ	-	-	0,29	0,28
MERKEZİ YÖNETİM YEŞİL KART DAHİL	1,22	1,45	1,09	1,03
YEŞİL KART	0,38	0,40	0,04	-
2. SİGORTA VE EMEKLİLİK ÖDEMELERİ	6,42	7,62	7,85	7,93
İŞSİZLİK SİGORTASI	0,05	0,13	0,19	0,24
SGK SİGORTA ÖDEMELERİ	6,37	7,49	7,65	7,69
3. SOSYAL HİZMET VE SOSYAL YARDIM	0,5	0,93	0,80	0,78
MERKEZİ YÖNETİM	0,14	0,51	0,59	0,57
SGK 2022 NOLU KANUN ÖDEMELERİ*	0,18	0,21	-	-
SYDTF	0,18	0,20	0,22	0,21
TOPLAM (1,2,3)	11,00	12,87	12,91	12,91

Kaynak: Kamu Harcamalarını İzleme Platformu, 2012.

* 2012'den itibaren Merkezi Yönetim içinde)

**TÜRKİYE'DE CİNSİYETE VE EĞİTİM DURUMUNA
GÖRE YOKSULLUK ORANLARI VE KARŞILAŞTIRMALAR**

(TABLO 4.3 - TABLO 4.4)

TABLO.4.3 TÜRKİYE'DE CİNSİYET VE EĞİTİM DURUMUNA GÖRE YOKSULLUK ORANLARI %

	2002		2007		2009	
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK
TÜRKİYE	27,19	26,72	18,26	17,33	19,03	17,10
6 > yaş fertler	33,44	32,92	24,10	24,91	25,27	22,87
Okur-yazar ve okul bitirmeyen	36,54	37,68	28,88	29,13	29,52	30,34
İlkokul	24,33	28,06	12,68	15,87	13,83	16,86
İlköğretim	24,1	28,4	18,55	19,79	18,39	17,19
Ortaokul ve dengi meslek	17,38	19,49	5,57	11,06	7,82	10,89
Lise ve lise dengi meslek	8,24	10,99	4,09	7,05	4,76	5,71
Yüksek okul, fakülte ve üstü	2,12	1,22	0,53	0,97	0,40	0,92

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları - TÜİK.

TABLO.4.4 CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ KARŞILAŞTIRMALI SIRALAMALARI 2012

ÜLKELER	GENEL SIRALAMA	EKONOMİK YAŞAMA KATILIM	EĞİTİM	SAĞLIK	SİYASİ GÜÇLENDİRME
NORVEÇ	3	4	1	94	3
HOLANDA	11	24	1	94	16
FRANSA	57	62	1	1	63
TÜRKİYE	124	129	108	62	98

Kaynak: Global Gender Gap Index, 2012.

YOKSULLUK VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ

(TABLO. 4.5)

TABLO. 4.5 TÜRKİYE'DE HANEHALKI FERTLERİNİN EKONOMİK FAALİYET VE YERLEŞİM DURUMUNA GÖRE YOKSULLUK ORANLARI %

	2002		2007		2009	
	KIR	KENT	KIR	KENT	KIR	KENT
TÜRKİYE (GENEL)	26,96		17,79		18,08	
TÜRKİYE	34,48	21,95	34,80	10,36	38,69	8,86
15 + YAŞTAKİ FERTLER	32,06	18,33	30,11	8,53	34,09	7,17
İSTİHDAMDAKİ FERTLER	32,01	17,81	28,38	6,02	31,54	5,71
İŞ ARAYANLAR	62,56	22,99	50,85	20,21	51,86	12,35
EKONOMİK OLARAK AKTİF FERTLER	30,14	18,53	31,40	9,57	36,84	7,81
15> YAŞTAKİ FERTLER	41,1	30,59	45,79	15,49	50,15	13,71

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları - TÜİK.

YAŞAM KOŞULLARI VE YOKSULLUK
(TABLO. 4.6)

TABLO. 4.6 TÜRKİYE'DE HANEHALKININ KONUTLA İLGİLİ YAŞAM KOŞULLARI %

	2006	2011
MÜLKİYET DURUMU		
EV SAHİBİ	60,9	59,6
KİRACI	23,5	22,2
LOJMAN	1,1	1,4
DİĞER	14,5	16,9
KONUT VE ÇEVRE SORUNLARI		
NEMLİ DUVAR, ÇÜRÜMÜŞ PENCERE	44,8	41,6
ISINMA SORUNU	43,4	41,7
İŞIKSIZ ODALAR	23,6	26,7
GÜRÜLTÜ	25,2	16,3
HAVA, ÇEVRE KİRLİLİĞİ	28	26,6
SUÇ VE ŞİDDETLE KARŞILAŞMA SORUNU	21,4	10,7

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2006-2011.

SOSYAL GÜVENLİK POLİTİKASININ ANA HEDEFLERİ

- SOSYAL GÜVENLİK VE KORUMA HARCAMALARININ İNSANİ GELİŞME ENDEKSİNDE İLK SIRALARDAKİ ÜLKELER DÜZEYİNE ÇIKARILMASI
- SOSYAL GÜVENLİK VE KORUMAYA HERKESİN EŞİT ERİŞİMİNİN SAĞLANMASI
- KADINLARIN VARLIĞININ SOSYAL GÜVENLİK FAALİYETLERİNDE AYRI OLARAK ZİKREDİLMESİ
- SOSYAL KORUMADA KADINLAR, ÇOCUKLAR, GENÇLER VE ENGELLİLERE ÖZEL GÜVENCELER VE ÖNCELİK TANINMASI

EK TABLOLAR

EK TABLO. 4.1 TÜRKİYE'DE HANEHALKI KULLANILABİLİR GELİRİNİN SIRALI % 10'LUK GRUPLARA GÖRE DAĞILIMI %

	2006			2008			2011		
	TÜRKİYE	KIR	KENT	TÜRKİYE	KIR	KENT	TÜRKİYE	KIR	KENT
1. % 10	2,1	2,2	2,4	2,5	2,7	2,6	2,5	2,6	2,7
2. % 10	3,6	3,6	3,8	3,9	4,1	4,1	4,0	4	4,1
3. % 10	4,7	4,8	4,9	4,9	5,2	5,1	5,0	5,2	5,1
4. % 10	5,8	5,8	5,9	5,9	6,1	6,1	6,0	6,2	6
5. % 10	6,9	7	7,0	7,1	7,2	7,2	7,1	7,2	7,2
6. % 10	8,3	8,3	8,3	8,3	8,5	8,4	8,4	8,6	8,4
7. % 10	9,9	10,0	9,9	9,9	10,0	9,9	9,9	10,2	9,9
8. % 10	12,2	12,3	12,1	12,1	12,2	12,0	12,0	12,3	11,9
9. % 10	15,9	16,3	15,6	15,7	15,7	15,5	15,4	15,7	15,2
10. % 10	30,6	30,0	30,2	29,6	28,5	29,2	29,8	28,2	29,5

Kaynak: 2009 Yoksulluk Çalışması Sonuçları - TÜİK.

EK TABLO.4.2 CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ GÖSTERGELERİ İGE 2011

ÜLKELER	HDI SIRASI 2011	CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ SIRASI*	20 YAŞ ALTI ANNELER ORANI (1000 kadın)	PARLAMENTODA KADIN ORANI %	EN AZ ORTA OKUL MEZUNU NÜFUS 25 YAŞ VE ÜSTÜ	KADIN İŞGÜCÜNE KATILIM ORANI	TOPLAM DOĞURGANLIK ORANI
NORVEÇ	1	3	9,0	39,6	99,3	63,0	2,0
HOLLANDA	3	11	5,1	37,8	86,3	59,5	1,8
FRANSA	20	57	7,2	20,0	79,6	50,5	2,0
TÜRKİYE	92	124	39,2	9,1	27,1	24,0	2,0
EN YÜKSEK HDI GRUBU ORTALAMASI			23,8	21,5	82,0	52,8	1,8
YÜKSEK HDI GRUBU ORTALAMASI			51,6	13,5	61,0	47,8	1,9
AVRUPA VE ORTA ASYA ORTALAMASI			28,0	13,4	78,0	49,7	1,7
DÜNYA ORTALAMASI			58,1	17,7	50,8	51,5	2,4

Kaynak: Global Gender Gap Index, 2012.

EK TABLO. 4.3 ÇOCUKLARA, GENÇLERE VE ENGELLİLERE YÖNELİK HARCAMALARIN GSYH İÇİNDE PAYI %

	2006	2008	2011
ÇOCUĞA YÖNELİK SOSYAL KORUMA HARCAMALARI	-	1,02	1,1
ÇOCUĞA YÖNELİK EĞİTİM HARCAMALARI*	-	2,09	2,33
GENÇLİĞE YÖNELİK HARCAMALAR	0,04	0,23	0,36
GENÇLİĞE YÖNELİK EĞİTİM HARCAMALARI**	1,27	1,35	1,65
ENGELLİLERE YÖNELİK HARCAMALAR	0,08	0,29	0,44

Kaynak: Kamu Harcamalarını İzleme Platformu, 2012.

* Okul Öncesi, İlk ve Ortaöğretim harcamaları.

** Ortaöğretim ve Yüksek Öğretim harcamaları.